

EMO Bilgi ve İletişim Teknolojileri Raporu-2016 Açıklandı... BİLGİ VE İLETİŞİM TEKNOLOJİLERİNDE YOKSULLAŞMA SÜRECİ

EMO tarafından hazırlanan "Bilgi ve İletişim Teknolojileri Raporu-2016" 12 Nisan 2017 tarihinde düzenlenen basın toplantısıyla kamuoyuna açıklandı. Raporda bilgi ve iletişim teknolojileri endeksinde Türkiye'nin yıllar itibarıyla gerileyerek, Afrika ülkeleri seviyesine düştüğüne dikkat çekildi. Bilgi ve iletişim teknolojileri üzerindeki yüzde 45 lere varan vergi yükü ve asgari ücretlinin gelirinin yüzde 9'unu aşan iletişim giderleri hesaplarla ortaya konuldu.

Elektrik Mühendisleri Odası Yönetim Kurulu Başkanı Hüseyin Yeşil, EMO Bilgi ve İletişim Teknolojileri Komisyonu Başkanı Tayfun İşbilen ile Komisyon Başkan Yardımcısı Alpaslan Güzeliş'in katılımıyla EMO Bilgi ve İletişim Teknolojileri Raporu-2016 açıklandı.

Düzenlenen basın toplantısının başında konuşan EMO Yönetim Kurulu Başkanı Hüseyin Yeşil, bilgi ve iletişim teknolojilerinin ekonominin en öncelikli alanı konumunda olduğuna ve pek çok sektör için itici güç oluşturduğuna dikkat çekti. "Özellikle Nesnelere İnterneti ya da Endüstri 4.0 olarak kamuoyunda tartışılan süreç, ekonomik gelişimin yönünü belirleyici bir etkiye sahiptir" diyen Yeşil, bu planlamaların da istihdam boyutunu gözetecek kapsamlı bir içerikle ele alınması gerektiğinin altını çizdi. Telekomünikasyon altyapısındaki sorunların, bilgi ve iletişim teknolojilerindeki dışa bağımlılığın, bu teknolojilere erişim ve kullanım sorunlarının ülkemizde mühendislik faaliyetleri açısından da büyük açmazlar yarattığını belirten Yeşil, rapordaki saptama ve önerileri sunmak üzere sözü komisyona bıraktı.

EMO Bilgi ve İletişim Teknolojileri Komisyonu Başkan Yardımcısı Alpaslan Güzeliş, "EMO Bilgi ve İletişim Teknolojileri Raporu-2016/Bilgi ve İletişim Teknolojileri Yoksulluğu" başlıklı rapora ilişkin yaptığı açıklamada özetle şu bilgileri verdi:

"ITU'nun 2016 yılı BİT Geliştirme Endeksi'nde Türkiye 175 ülke içinde 2015 yılına göre bir sıra gerileyerek 70. sırada yer almıştır. Erişim alt endeksinde de 1 sıra gerileyerek 81. sıraya düşen ülkemiz, BİT Kullanım Endeksi'nde 2 basamak gerileyerek 76. olmuştur. BİT becerileri endeksinde ise 39. sıradadır. Türkiye'nin 2007 yılında BİT Geliştirme Endeksi'ndeki yeri 56. sıradaydı. Türkiye artık bir Afrika ülkesi seviyesine düşer konuma gelmiştir, hatta bazı Afrika ülkelerinin de gerisinde kalmıştır. Bu tablo, Türkiye'nin eğitilmiş insan gücüne rağmen bilgi ve iletişim teknolojilerine erişimde ve kullanım oranlarında geri kaldığını göstermektedir. Bu durumun nedenleri irdelendiğinde Türkiye'de uygulanan vergilendirme ve teknolojik dışa bağımlılığın, kullanım ile erişim güçlüğü yarattığını ortaya çıkmaktadır. Bilgi ve iletişim teknolojilerine özel giderek artan bir yoksullaşma olduğu saptanmaktadır.

- Sabit telefon aboneliği hızla gerilemektedir. Gelişmiş ülkelerde

ise sabit telefon ağı ya korunuyor ya da genişletiliyor. Sabit telefon penetrasyon (yayımlı) oranı; ülkemizde 2014 yılında yüzde 16.5, 2015 yılında yüzde 15 olmuş; 2016 yılı 3. çeyrek sonunda yüzde 14.1'e kadar düşmüştür. Aboneler için cazip fiyat teklifleri oluşturulmaması, altyapı yatırım sorunları, tekel konumunun getirdiği kar öncelikli işletmecilik anlayışı gerilemenin ana nedenlerini oluşturmaktadır. BİT Endeksi'ndeki düşüklükte sabit telefon yayılımındaki gerileme de etkili olmaktadır. Sabit telefon altyapısının ayakta tutulması ve geliştirilmesi, fiber optik tabanlı genişbantın yaygınlaştırılması yönünden de bir gerekliliktir. Fiber optik kablo yatırımlarının gereksinim doğrultusunda gerçekleştirilmemesi, Türk Telekom A.Ş bünyesinde atıl halde bulunan yeraltı ve yerüstü altyapıyı diğer işletmeciler ve servis sağlayıcılarla paylaşımına açmaması da Türkiye'nin bilgi ve iletişim teknolojileri gelişiminde önemli bir engeldir. BTK, firmalar arası ilişkiyi düzenleyememektedir.

- Tüm ülkeler içinde yüzde 43 gibi en yüksek vergilendirmenin olduğu ülkemizde gezgin hücresel hizmet maliyeti kişi başına düşen ulusal gelirin yüzde 2.01'i düzeyindedir ve 197 ülke arasında en düşük maliyete göre yapılan sıralamada Türkiye 94. sıradadır. Cep telefonu abone sayısı 2016 yılı 3. çeyrekte 74.4 milyona çıkmış ve penetrasyon oranı da yüzde 94.6 olmuştur. Bu da BİT endeksimizi olumsuz etkilemektedir. Türkiye'nin gezgin hücresel sistemlerde gelişmiş ülke seviyesine gelebilmesi için en az yüzde 120 penetrasyon (yayılm) oranına ulaşması, bunun için de yüzde 25 penetrasyon oranını artırması gerekmektedir.

- Türkiye'de yaklaşık 2 haneden birinde bilgisayar bulunmamaktadır. TÜİK araştırmalarına göre nüfusun yüzde 61.2'si İnternet kullanmakta; BTK'ya göre ise 55 milyon İnternet abonesi bulunmaktadır. Uluslararası ölçüm yapan kuruluşlardan olan Akamai ise 2016 yılı ilk çeyreğinde Türkiye'den 9 milyona yakın adresten (IPv4) bağlantı gerçekleştirdiğini ölçmüştür. Aynı adresi 4 kişi kullansa bile İnternet kullanan kişi sayısı 40 milyonun altında, yani nüfusun yüzde 45'yle sınırlı kalmaktadır. Bu durum TÜİK ve BTK verileriyle ilgili kuşku yaratmıştır. 4N abone sayısına ilişkin de kuşku yaratmaktadır.

- Sabit genişbant fiyatında kişi başına düşen ulusal gelirin yüzde 0.98'i düzeyi ile Türkiye 36. sıradadır. Sabit genişbanta sahiplik yüzde 12.4 oranında olup, gelişmiş ülkeler ortalamasının 3'te 2 oranında gerisindedir. Türkiye'nin BİT endeksini yükseltebilmesi için sabit genişbant sahipliğini en az 2 kat artırması gerekiyor. Akamai raporuna göre Türkiye, 40.7 Mbps en yüksek ortalama hız ile dünya genelinde 64. sıradadır. Fiyatlar kısmen uygun olsa da ortalama hız ve kotada

düşük değerler; verilen hizmetteki yetersizliği göstermektedir.

- Telekomünikasyon sektöründe faaliyet gösteren Türk Telekom ve cep telefonu işletmecilerinin net satış gelirleri 2016 yılında 45.4 milyar TL'ye ulaştı. Toplam gelirin yüzde 23.3'ünü Turkcell, yüzde 22.1'ini Vodafone, yüzde 19.8'ini Türk Telekom, yüzde 12.7'sini Avea aldı. Turkcell 2011-2016 yılları arasındaki dönemde 55.9 milyar lira gelir elde ederken, 7.62 milyar lira yatırımlara ayırdı. Bu yatırım hesabında 4.5N ihalesinde Turkcell'in 1.62 milyar Avro (3.2705 liralık sabit kur uygulaması getirilmesiyle 5.3 milyar TL) lisans bedeli; fiziki bir yatırım olmadığı için düşülmüştür. Böylece Turkcell'in 6 yıllık yatırımlarının gelire oranı yüzde 13.6'da kalmaktadır. Vodafone'a baktığımızda da 6 yıllık dönemde aynı gelir-yatırım oranı ortaya çıkmaktadır. Vodafone 6 yılda 40.15 milyar gelire karşılık 5.46 milyar liralık (777.94 milyon Avroluk 4.5N ihale bedeli düşüldüğünde) yatırım yapmıştır. Avea ise aynı dönemde 25.46 milyar liralık gelire karşılık 8.36 milyar liralık yatırım ile gelir-yatırım oranı yüzde 20.5 olmuştur. Toplamda cep telefonu işletmecileri 121.53 milyar lira gelire karşılık 18.32 milyar liralık yatırım yapmışlar; yatırımların gelire oranı yüzde 15.07'de kalmıştır.

Türk Telekom da kamuya devredeceği tekel konumundaki altyapısıyla ilgili yatırım sorumluluğuna karşı aynı dönemde 47.35 milyar liralık gelir elde etmesine karşın 7.8 milyar lira ile yüzde 16.5'lik yatırım yapmıştır. Türkiye'de işletmecilerin karlılığı çok fazla, ama yatırımlar düşük.

- Türkiye TÜİK verilerine göre 2000-2016 yılları arasında yalnızca cep telefonu dışalımına 26.5 milyar dolar ödemiştir. Yalnızca 2016'da 4N'nin de etkisiyle 3 milyar dolarlık ithalat yapılmıştır. Satılan cep telefonlarında yerli payı yüzde 2-3'ün üzerine çıkmamaktadır.

- Cep telefonu satışlarında 160 TL'den az olmamak üzere yüzde 25 ÖTV alınmaktadır. Buna yüzde 18 KDV de eklendiğinde; en ucuz telefonun vergisiz fiyatı 1 lira dahi olsa 189.9 TL'nin altında bir fiyattan satılmamaktadır. Vergiler hariç 1000 TL olan bir telefonun maliyeti ise ÖTV, KDV ve TRT bandrolü ile 1545 liraya kadar yükselmektedir. Cep telefonu sahipliğinin 0-9 yaş arası hariç nüfusun tamamına yayıldığı ve 4 kişilik asgari ücretli bir ailenin evinde en az 2 cep telefonu aboneliği olduğu düşünüldüğünde; aylık ortalama 2 hat için 76.8 lira ve 59 lira sabit İnternet gideri ile birlikte 135.8 TL'lik fatura ortaya çıkmaktadır. Yani asgari ücretlinin maaşının yüzde 9.2'si iletişim giderlerine ayrılmaktadır. Bilgi ve iletişim teknolojileri ve buna dayalı hizmetler üzerindeki ÖTV kaldırılmalı, KDV düşürülmeli, TRT bandrolü gibi uygulamalardan vazgeçilmelidir. Kendi geliştirdiği teknolojiyi kullanan, bilgiye ve Ar-Ge'ye dayalı katma değeri yüksek ürünler üreten bir sanayileşme modelini hayata geçirebilmemiz için bilgi teknolojilerine erişim maliyetlerini hızla aşağı çekmeliyiz."

*Raporun tamamı www.emo.org.tr adresinde yer almaktadır.